

BOGOVI ILI SAVREMENICI

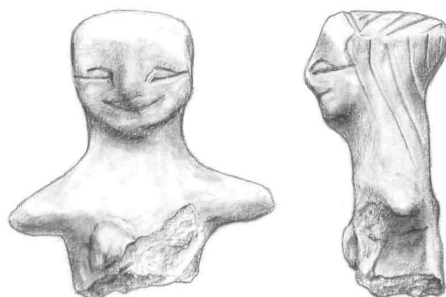
Veliki broj antropomorfnih figurina lokaliteta Belovode (5400-4500 g. stare ere) ima odlike koje se tiču individualnosti, dok je manji broj onih koje su rađene po tadašnjem kanonu: petougaonih i trougaonih lica, patrljastih ruku, urezanih očiju, statične i stereotipne, koje su verovatno korišćene prilikom obavljanja ritualnih radnji.

U vreme kada sam počela da crtam ovaj material bila sam iznenađena visoko razvijenom estetikom realizovanom sa minimumom sredstava. Kost, kamen i glina su korišćeni u zanatstvu tog perioda, a izbor alata je takođe skroman: kost, trska i ubadanje noktom.

Pažnju su mi naročito privukle antropomorfne figurine među kojima se jasno mogu razlikovati dva tipa. Prve su stereotipne, najčešće sa rukama u vidu patrljaka, trouglasta lica sa plastično modelovanim nosom, velikim bademastim urezanim očima, podignute kose. Ove figurine nemaju ličnih obeležja. Drugi tip figurina su one na kojima se zapažaju detalji kojima do sada nije pridavan neki značaj, a koji bi mogli da predstavljaju razlog njihovog nastanka u tako velikom broju.

Naravno da je teško suditi o drugoj kulturi iz našeg kulturalnog konteksta, pre svega zato što nemamo nikakav pisani materijal koji bi potvrdio ili opovrgao ovu tezu. U ovakvim situacijama, ponekad smo primorani da razmišljamo na jedini mogući način: šta bismo mi uradili da smo se našli u sličnim uslovima, da li bi nas interesovalo kakvi smo to ustvari? Figurine sa ličnim obeležjima otvaraju jedno novo pitanje: da li su ovo slike (portreti) tadašnjih žitelja sa Belovoda? Da li je čovek uvek, bez obzira na kom je stepenu razvoja i bez obzira kakva su njegova verovanja, imao potrebu da vidi sopstveni lik? U situaciji gde je informaciju o sebi mogao jedino da dobije posmatrajući odraz svoga lika na površini mirne vode, da li bi poželeo da vešt majstor ovekoveči njegov lik u glini, koji će moći kasnije da poseduje?

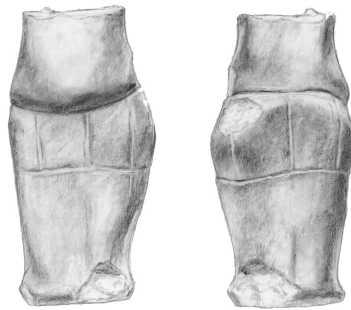
Ova potreba spada u jednu od primarnih potreba svih ljudi, bilo da su oni bogati ili siromašni, lepi ili ružni, različitih kultura ... Izgleda da je ova radoznalost stara koliko i sam čovek, sudeći bar po slikarstvu kroz istoriju, pa sve do naših dana, gde nam je na raspolaganju obilje sredstava za materijalizovanje naših likova.

slika 1

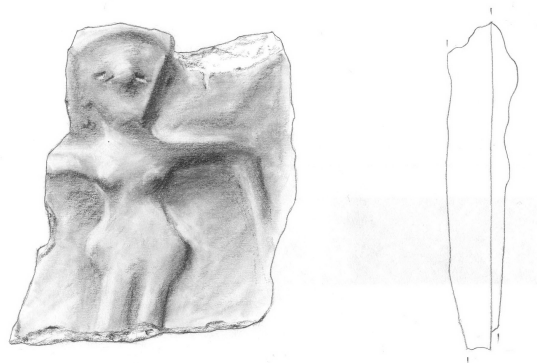
Figurina sa osmehom (sl. 1) potpuno izlazi iz kanona vinčanskih antropomorfnih figurina, koje su modelovane bez usta, što me je često navodilo na pitanje - da li su usta bila

tabu? Pošto se ona ne uklapa u kontekst rituala, prosto se nameće zaključak da se ovde radi o lepoj mladoj ženi čiji je karakter majstor verno prikazao.

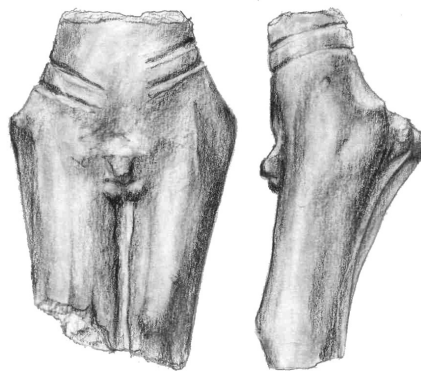
slika 2

O veštini tadašnjih vajara svedoče mnoge statuete gde su tačno predstavljene odnosi veličina, anatomija i pokret. U vajarstvu je veoma važno pravilno postavljanje konstrukcije tela, koja nastaje već pri nabacivanju prvih komada gline, što se može videti na telima u kontrapostu (sl. 2). Sve ovo svedoči o visoko talentovanim majstorima i velikom iskustvu u radu, kao i to da su imali određenu osobu na umu sa svim njenim karakteristikama.

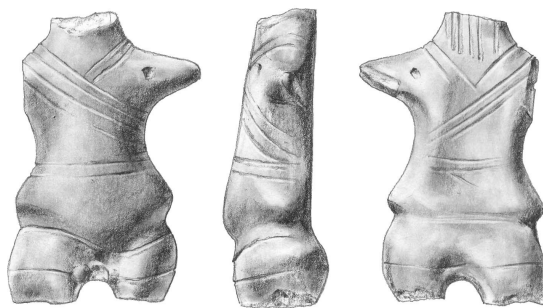
slika 3

Kada je reč o veštini modelovanja, ne može se zanemariti reljef u terakoti (sl. 3) sa predstavom ženske figure u sedećem položaju, anfas. Svako ko se bavi ovim poslom, zna koliko je rada potrebno pre nego što se ovlada skraćenjima t.j. predstaviti sedeću figuru anfas - koleno i butinu u skraćanju. Ovde vredi pomenuti da je ovo jedan od prvih reljefa u terakoti.

slika 4

Na telu muške figurine (sl. 4), prosto se može izučavati anatomija: telo je mršavo sa izraženim kolenima, vitkim butinama, koščatim spinama, ispod kojih su čak naglašene i tetive. Glutei su visoko postavljeni i veoma izraženi, što govori da je osoba mlada i uglavnom bila u pokretu. Jedna druga muška figurina (sl. 5) predstavlja telo mladog muškarca u naglašenom pokretu, koji karakteriše položaj za bacanje. Verovatno je u pitanju lovac, jer je jedna noga iskoračena napred i čini oslonac pri ovoj akciji.

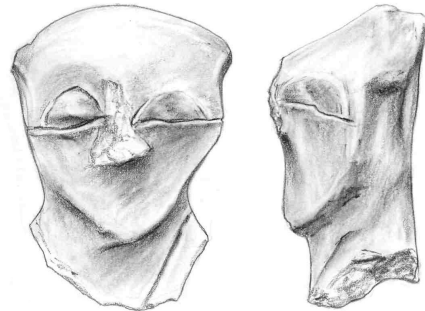
slika 5

Dok su na većini figurina predstavljene osobe u punoj zrelosti, na figurini br. 6 predstavljeno je nerzvijeno i vižljasto telo dečaka.

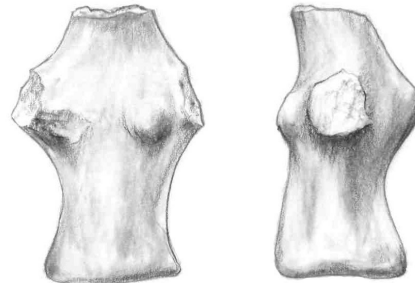

slika 6

Na nekim figurinama vidljivi su deformiteti i bolesti. Tako imamo lice muškarca (sl. 7) na čijem se levom oku vidi samo prorez. Ono je zatvoreno, bez očne jabučice i verovatno je reč o povredi. Na ženskoj figurini (sl. 8) gde su sprema jasno postavljene dojke, a na leđima se vidi ispupčenje, ukazuje na deformitet kičme – grbu (gibbus).

slika 7

slika 8

I što je najvažniji prilog tezi da su ovo bile njihove slike, to je glava (sl. 9) na kojoj se vidi po građi lobanje, čeone kosti, sedlastog nosa i liniji vilica, da je reč o kongenitalnom sifilisu. Ova figurina takodje ima i ožiljak na levoj strani lica, što se ne može pripisati slučajno nastalom oštećenju u toku rada ili kasnije.

slika 9

Visoka produkcija figurina, individualne crte lica, karaktera, urođene ili stečene deformacije, nesumnjivo vode ka zaključku da su ovo slike njihovih savremenika, odnosno stanovnika ovih naseobina od pre 7000 godina.

10. jun 2009.

Slavia Marković